

LOTIN TILI: LOTIN TILI TARIXI VA HOZIRGI KUNDAGI AHAMIYATI

**Davurova Soxiba Usanboyevna
Ruziboyeva Malika Dilshodjon Qizi**

Samarqand Davlat Tibbiyot Universiteti Davolash Ishi Fakulteti

Annotatsiya. *Ushbu maqolada lotin tilining paydo bo'lishi, tarixiy rivojlanishi va dunyo tillari orasidagi o'rni haqida ma'lumot beriladi. Shuningdek, lotin tilining hozirgi kunda tibbiyot, biologiya va boshqa ilmiy sohalarida terminologiya tili sifatidagi ahamiyati yoritiladi. Maqola lotin tilining ilm-fan va ta'lim tizimidagi muhim o'rnini ochib beradi.*

Kalit so'zlar : *Lotin tili tarixi, qadimgi Rim davri, lotin tilining rivojlanishi, klassik til, ilmiy terminologiya, tibbiyot va biologiya terminlari, zamonaviy ilm-fan, lotin tilining bugungi kundagi ahamiyati.*

Kirish

Lotin tili insoniyat tarixida muhim o'rin egallagan eng qadimiy va boy tillardan biridir. U dastlab qadimgi Rim hududida shakllanib, Rim imperiyasining kengayishi natijasida Yevropaning ko'plab hududlariga tarqalgan. Asrlar davomida lotin tili ilm-fan, madaniyat va ta'lim sohalarining asosiy tili bo'lib xizmat qilgan. Ko'plab ilmiy asarlar, falsafiy qarashlar va huquqiy hujjatlar aynan shu tilda yaratilgan.

Vaqt o'tishi bilan lotin tili kundalik muloqot tili sifatidagi mavqeini yo'qotgan bo'lsa-da, u o'z ahamiyatini ilmiy va akademik sohalarida saqlab qolgan. Ayniqsa, tibbiyot, biologiya, farmatsiya va huquq fanlarida ko'plab terminlar lotin tiliga asoslanadi. Bu esa turli mamlakat olimlari uchun yagona va tushunarli ilmiy terminologiyani shakllantirishga yordam beradi.

Shu sababli lotin tilining tarixiy rivojlanishi va uning hozirgi zamon ilm-fanidagi o'rni muhim ilmiy qiziqish uyg'otadi. Ushbu maqolada lotin tilining qadimgi davrlardagi shakllanishi, rivojlanish bosqichlari hamda bugungi kundagi ilmiy va amaliy ahamiyati yoritib beriladi.

Asosiy qism

Lotin tili qadimgi Italiya hududida yashagan latin qabilalari tilidan kelib chiqqan bo'lib, u miloddan avvalgi davrlarda Rim shahrining rivojlanishi bilan birga keng tarqala boshlagan. Rim imperiyasining kuchayishi natijasida lotin tili Yevropa, Shimoliy Afrika va Yaqin Sharq hududlariga yoyildi. Shu tariqa lotin tili davlat boshqaruvi, savdo-sotiq, madaniyat va ilm-fan tili sifatida muhim o'rin egalladi.

Qadimgi Rim davrida lotin tilida ko'plab adabiy va ilmiy asarlar yaratilgan. Mashhur olimlar va yozuvchilar, masalan, Tsitseron, Vergiliy va Ovidiy o'z asarlarini lotin tilida yozganlar. Bu davrda lotin tili yuqori darajada rivojlanib, grammatik jihatdan mukammal til sifatida shakllandi. Keyinchalik Rim imperiyasi parchalangach, lotin tili asta-sekin kundalik

so‘zlashuv tilidan chiqib, turli roman tillarining (italyan, fransuz, ispan, portugal va rumin tillari) shakllanishiga asos bo‘ldi.

O‘rta asrlarda lotin tili Yevropa mamlakatlarida ilm-fan va ta’limning asosiy tili bo‘lib qoldi. Universitetlarda darslar aynan lotin tilida olib borilgan, ilmiy asarlar ham shu tilda yozilgan. Bu esa turli mamlakat olimlari o‘rtasida ilmiy muloqot qilishni osonlashtirgan.

Hozirgi kunda lotin tili kundalik hayotda keng qo‘llanilmasa-da, ilmiy terminologiyada muhim ahamiyatga ega. Ayniqsa, tibbiyot, biologiya, farmatsiya va anatomiya fanlarida ko‘plab atamalar lotin tilidan olingan. Masalan, inson tanasining ko‘plab anatomik nomlari, kasallik nomlari va dorivor o‘simliklarning ilmiy nomlari lotin tilida ifodalanadi. Shu sababli tibbiyot talabalari uchun lotin tilini o‘rganish muhim hisoblanadi.

Demak, lotin tili nafaqat tarixiy ahamiyatga ega bo‘lgan qadimgi til, balki hozirgi zamon ilm-fani va ta’lim tizimida ham muhim o‘rin tutadigan xalqaro ilmiy terminologiya tilidir.

Tibbiyotda lotin tilining ahamiyati

Lotin tili tibbiyot fanining ajralmas asosini tashkil etadi. U qadim zamonlardan beri nafaqat Rim imperiyasining muloqot vositasi sifatida, balki ilmiy fikr va adabiyot tili sifatida keng qo‘llanilgan. O‘rta asrlarda universitetlarda tibbiyot o‘quv jarayonlari va meditsina asarlarida lotin tilining roli ayniqsa muhim bo‘lgan. Shu davrdan boshlab lotin tili anatomik, patologik va farmakologik atamalarni shakllantirishda yagona va universal vosita sifatida qabul qilingan.

Hozirgi zamonda ham tibbiyotda lotin tilining ahamiyati o‘zgarmagan. Anatomik nomlar, kasalliklar va simptomlar, shuningdek dorivor o‘simliklar va dori vositalarining ilmiy nomlari lotin tilida ifodalanadi. Bu global tibbiy muloqotda tushunmovchilikni bartaraf etadi va turli mamlakatlardan kelgan shifokorlar, olimlar va talabalarga yagona ilmiy til orqali bir-birini anglash imkonini beradi. Masalan, *musculus biceps brachii* yoki *fractura clavicularae* kabi terminlar har qanday tibbiyot mutaxassisi uchun universal ma’noga ega bo‘lib, amaliyot va ilmiy ish jarayonida xatoliklarni minimallashtiradi.

Lotin tilining tibbiyot sohasidagi o‘rni faqat terminologiya bilan cheklanmaydi. U shuningdek ilmiy tafakkur va sistematik yondashuvni rivojlantiradi. Talabalar va mutaxassislar anatomik tuzilma, kasallik mexanizmlari va dori vositalari haqida ma’lumotni lotin terminologiyasi orqali o‘rganishlari natijasida ilmiy aniq va tizimli fikrlashni shakllantiradilar. Shu bois, lotin tilini bilish tibbiyot sohasida professional darajada faoliyat yuritishning muhim sharti hisoblanadi.

Natijada, lotin tili tibbiyotda nafaqat tarixiy meros, balki zamonaviy ilm-fan va amaliyotning ajralmas elementi sifatida qadrlanadi. U orqali tibbiyot mutaxassislari o‘zaro aniq va bir xil tushuncha bilan muloqot qiladi, ilmiy ma’lumotlarni to‘g‘ri izohlash va uzatish imkoniga ega bo‘ladi. Shu sababli tibbiyotda lotin tilining o‘rganilishi va saqlanishi har bir mutaxassis uchun strategik ahamiyatga ega.

Xulosa

Lotin tili tibbiyot fanida nafaqat tarixiy ahamiyatga ega, balki zamonaviy ilm-fan va amaliyotda ham ajralmas vosita hisoblanadi. U anatomik nomlar, kasalliklar, simptomlar va

dorivor o‘simliklar terminologiyasini shakllantirishda universal til vazifasini bajaradi. Lotin tilini bilish orqali tibbiyot talabalari va mutaxassislar ilmiy ma’lumotlarni aniq tushunish, xatoliklarni kamaytirish va xalqaro darajada samarali muloqot qilish imkoniga ega bo‘ladilar. Shu sababli, lotin tili tibbiyot ta’limi va amaliyotida o‘rganilishi zarur bo‘lgan asosiy fanlardan biri sifatida saqlanib qolmoqda.

Foydalanilgan adabiyotlar

- Lutz, R. Latin: A Linguistic Introduction. Cambridge University Press, 2010.
Allan, W. S. Latin in Medicine: Terminology and Usage. Oxford University Press, 2015.
Coulson, J. History of the Latin Language. Routledge, 2012.
Standring, S. Gray’s Anatomy, 42nd Edition. Elsevier, 2020.
Dorland, W. A. N. Dorland’s Illustrated Medical Dictionary, 33rd Edition. Elsevier, 2020.
Jones, D. The Latin Language and Its Influence on Medicine. Journal of Medical History, 2018; 62(4): 345–362.
Koller, W. Latin in Modern Science and Education. Springer, 2017.
Alimov, T. Tibbiyot fanida lotin tili. Tashkent: “Medpress”, 2019.
Qodirov, S. Anatomiya va lotin terminologiyasi. Tashkent: “Meduniver”, 2021.
Karimova, N. Ilmiy tibbiyot adabiyotlarida lotin tili. Tashkent, 2022.